

Being lifted or held back by relationships in treatment and everyday life - adolescents' experiences of treatment for eating disorder

Katarina Lindstedt
Beteendevetare/doktorand
Forskningsassistent, Riksät

Om mig...

- Beteendevetare
- Doktorand, Örebro universitet
- Doktorandtjänst på Psykiatriskt forskningscentrum, Örebro
- Forskningsassistent för Riksät

Handledare

- Lars Kjellin - docent,
forskningsledare/chef på PFC

- Sanna Aila Gustafsson - med.dr., socionom,
registerhållare för Riksät

- Kerstin Neander - fil.dr., socionom

Avhandlingsarbete

Familjebaserad och individuell behandling för ungdomar med ätstörning - effekt, behandlingstillfredsställelse och uppfattning om viktiga behandlingsprocesser

Varför?

- En ätstörning är en allvarlig sjukdom som kretsar kring en stark rädsla för viktuppgång, försök att begränsa ätandet och den centrala betydelsen av vikt och kroppsform för självkänslan.
- Ätstörningar kan ta sig uttryck på många olika sätt, men det finns grundläggande symptom.

- Anorexi (*Anorexia nervosa*) handlar främst om en störd kroppsuppfattning och att man svälter sig av rädsla för att bli tjock.
- Bulimi (*Bulimia nervosa*) grundar sig också i en önskan om att vara smal men innebär dessutom att man hetsäter och försöker att kompensera detta med t.ex. självframkallad kräkning och/eller användande av laxermedel.
- ”Ätstörning utan närmare specifikation” (UNS) innefattar individer som har en ätstörning men inte helt uppfyller diagnoskriterierna för någon av de två huvuddiagnoserna.

- Drabbar främst flickor och unga kvinnor.
- Minst 100 000 tonårsflickor och unga kvinnor (13-30 år) i Sverige.
- MEN även pojkar och unga män drabbas.
- Tidiga insatser ger bättre prognos
- Inga enhetliga rekommendationer gällande behandling.

AN

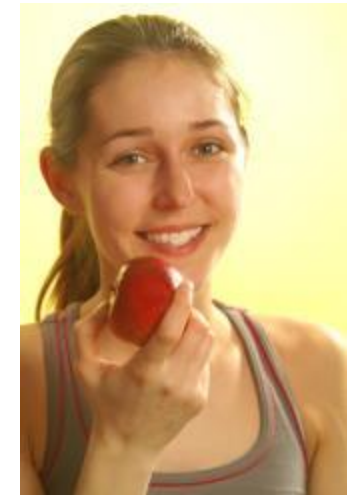
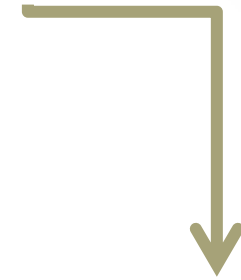

Dock har betydelsen av att låta föräldrarna medverka i behandlingen för bästa effekt betonats.

Ätstörningsenhet

Familjebaserad behandling mer effektiv än individuell behandling för dem som insjuknat före 19 års ålder.

Ätstörningsenhet

MEN inte för alla, ens inom denna avgränsade grupp, och man pekar i vissa studier på risker med denna behandlingsform.
Dessutom - många ungdomar känner sig mer hjälpta av individuella samtal.

Flera aspekter bör vägas in...

- Ålder
- Sjukdomsduration
- Ätstörningsdiagnos
- Samsjuklighet – övriga diagnoser
- Familjeklimat

Syfte med studien?

Att undersöka hur ungdomar som tidigare haft en ätstörningsdiagnos uppfattar den behandling de fått och vilka aspekter av behandlingen de lägger vikt vid i sina berättelser.

Vilken betydelse kan studien få?

- Det som idag ligger till grund för det mesta vi vet inom området är behandlarrapporterade utfallsmått.
- Vår förhoppning att resultatet kan skapa en bild av vad man som behandlare i huvudsak bör fokusera på.

Vilka fick vara med?

- Fyra specialiserade ätstörningsenheter
- Inklusionskriterier:
  - 13-19 år när behandlingen pågick
  - Familjebaserad eller individuell behandling, eller en mix
  - Behandlingen avslutad sedan minst sex månader och max 2,5 år tillbaka
  - Samtliga ätstörningsdiagnoser
  - Ungdomarna diagnosfria vid avslut
  - Ingen pågående behandling för ätstörning på annan enhet

- **Totalt antal:** 15
- **Ålder vid behandlingsstart:** 13-18 – de flesta 15-16
- **Behandlingstid/antal besök:** 1-2 år, 5-50 besök – de flesta 11-30 besök
- **Ätstörningsdiagnoser:** AN 6 st, UNS 9 st
- **Typ av besök:** Enbart familjesamtal 3 st,
Mest individuella samtal 10 st, Ungefär lika många: 2 st
- **Slutenvård:** 4 st, 1-6 månader

Hur gick studien till?

- Individuella, “öppna” djupintervjuer
- Intervjuerna spelades in
- Utskrift i berättelseform
- Hermeneutisk fenomenologisk ansats
- Teman som är meningsskapande

Vilka resultat fann vi?

Subthemes	Major themes	Overarching theme
Crossing the border to treatment - pushed forward by parents	Being me and being us	Being lifted or held back by relationships in treatment and everyday life
Having to involve family in treatment - in one way or another		
Being in the focus of attention - at someone else's expense?		
Letting someone else take over the reins - temporarily	Making progress in treatment - a matter of trust	
Finding someone right for you		
Holding on or letting go - it's all about timing		
Putting friendship to the test	Reorganizing and reassessing important parts of life	
Managing school during the recovery process		
Relating to sports as an activity and a social context		

Subthemes	Major themes
Crossing the border to treatment - pushed forward by parents	Being me and being us

Crossing the border to treatment

- Starka och ofta ambivalenta känslor
- Föräldrarnas roll

*Jag tyckte att det var väldigt, väldigt jobbigt. Först för att det var två okända personer jag aldrig träffat förut, och sedan att båda mina föräldrar skulle vara med. Jag hade ju även kräkts också... och att sitta och prata om det när mamma och pappa sitter och lyssnar och alla tittar på mig... [...]. Man kände sig lite som ett UFO, faktiskt. (Ofelia) *

Subthemes	Major themes
Crossing the border to treatment - pushed forward by parents	Being me and being us
Having to involve family in treatment - in one way or another	

Having to involve family in treatment

- Föräldrarnas delaktighet och engagemang
- Ibland blir det inte bra...
- Individuella samtal viktiga

*I vissa stunder skulle jag vilja haft det, när det var de här jobbiga mötena. [...] Då skulle man helst vilja sitta själv därinne och berätta allting som man tänkte. [...] När jag åkte dit varje vecka kunde jag varannan vecka tagit med förälder. (Agnes) *

Subthemes	Major themes
Crossing the border to treatment - pushed forward by parents	Being me and being us
Having to involve family in treatment - in one way or another	
Being in the focus of attention - at someone else's expense?	

Being in the focus of attention

- Förändrade familjerelationer
- Syskon

Han höll sig lite i bakgrunden. Han såg liksom eländet, eller vad man ska kalla det, på avstånd. [...] Han såg ju hur jag mådde och han var ju med när jag fick ångest, så han blev mer tyst och observant kan man säga. Vi hade inte jättebra kontakt då, [...] vi gled lite isär. Sjukdomen blev som en barriär mellan oss. [...] Det är ju en otrolig skuld till honom [...]. Även om jag inte kunde rå för att jag var sjuk så blev det ju att han fick lida av det också.

(Helene)

Subthemes	Major themes
Letting someone else take over the reins - temporarily	Making progress in treatment - a matter of trust

Letting someone else take over the reins

- Behandlaren tar över
- Återfå kontrollen i takt med tillfrisknandet
- Delaktighet

*Och sen att de sa "det finns ingen mall att gå efter", det tyckte jag var också skönt att höra. [...] Att man hela tiden frågar, så att patienten själv är delaktig. [...] För mig var det ju väldigt svårt i början, eftersom hjärnan gick på lågvarv, så jag förstod ju inte så mycket. Men jag [...] gavs alltid en chans till åsikter. (Helene) *

Subthemes	Major themes
Letting someone else take over the reins - temporarily	Making progress in treatment - a matter of trust
Finding someone right for you	

Finding someone right for you

- Behandlaren viktig, som ett komplement
- Att möta någon som passade
- Arbeta mot ett gemensamt mål
- Förtroende och tillit

*Hon verkligen bryr sig, verkligen med hjärtat, och hon brinner för det här. [...] Det var aldrig så att man kände att man var konstig [...] utan hon var alltid väldigt öppen. [...] Man kommer dit och får en kram, hon bjuder in. Hon tar inte avstånd och säger "ja, men jag sitter här på andra sidan bordet och är lite viktigare än du". Det känns nästan som att hon är en vän, att hon tar hand om en på något sätt, och hon är väldigt duktig på att fokusera på det bra. Man känner att man kan skratta tillsammans men samtidigt att hon har väldigt mycket erfarenhet, bra tankar [...] och tog en på allvar. (Nelly) *

Subthemes	Major themes
Letting someone else take over the reins - temporarily	Making progress in treatment - a matter of trust
Finding someone right for you	
Coming to an end - it's all about timing	

Coming to an end

- Avslut i rätt läge
- Mål med behandlingen
- Uppföljande kontakter

När jag blev normalviktig så träffades vi mer sällan, och sedan trappade vi ut. Men det kändes som ett slag i ansiktet lite, att "okej, nu är du normalviktig - då är ju du frisk". [...] Bara jag hade gått upp i vikt så var det bra och sedan var det ingenting mer med det. Det kändes som att... jag är inte beredd att gå ut med den här vikten, om ni lämnar mig så går jag ner i vikt igen. [...] Man känner fortfarande att man kanske inte är helt frisk, så är det ju.
(Linda)

Subthemes	Major themes
Putting friendship to the test	Reorganizing and reassessing important parts of life

Putting friendship to the test

- Få nära vänner
- Vänskapen sätts på prov
- Nya sociala nätverk

*Jag fick börja om på nytt, kan man säga. Det var ingen som visste om att jag var sjuk, det var ingen som stämplade mig. [...] Man kunde välja nya vänner som kanske inte prioriterade utseendet som mest. (Linda) *

Subthemes	Major themes
Putting friendship to the test	Reorganizing and reassessing important parts of life
Managing school during the recovery process	

Managing school during the recovery process

- Svårt att få ihop allt
- Sänkta krav
- Skolpersonalens kunskap och engagemang

Lärarna förstod det på ett väldigt bra sätt. [...] Om de såg att jag inte mådde bra så frågade de om de kunde hjälpa mig med något, eller såg till att jag åt i skolan. Jag har fått samtal hem om att jag inte ätit. [...] De visade verkligen att de brydde sig om mig.
(Agnes)

Subthemes	Major themes
Putting friendship to the test	Reorganizing and reassessing important parts of life
Managing school during the recovery process	
Relating to sports as an activity and a social context	

Relating to sports as an activity and a social context

- Idrotten mer än en fritidsaktivitet
- Syfte med träningen

*Träningen var ju mitt problem då, att jag tränade som en idiot och var tvungen att röra mig. Åt jag en godisbit var det "usch, nu måste jag ut och träna en timme för att bränna det här" och det var ju liksom kalabalik. Någon gång sms:ade jag min pappa "jag blir kvar i skolan idag för jag måste plugga", så gick jag av bussen och så var jag ute och sprang istället. (Bim) *

Vad kan vi lära?

- Se och ge patienten tid
- Forma behandlingen efter patientens familjesituation
- Involvera syskon

- Låt patienten vara delaktig, efter förmåga
- Vad behöver patienten just nu?
- Jobba mot gemensamma mål och avsluta inte för tidigt

- Hur ser patientens sociala liv ut – vill patienten ta med vänner?
- Kan vi få till ett samarbete med skolan – en kontaktperson?
- Vad betyder idrotten för patienten och vad kan vi bidra med?

Tack för er uppmärksamhet.

